

Byla C-40/24 [Derterti]ⁱ**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2024 m. sausio 23 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:*Corte suprema di cassazione* (Italija)**Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:**

2023 m. gruodžio 19 d.

Kasatorius:

GE

Pagrindinės bylos dalykas

Italijos valdžios institucijų atliktas kasatoriaus perdavimas Prancūzijai vykdant Europos arešto orderį, išduotą siekiant įvykdyti bausmę, nors Prancūzijoje jis buvo teisiamas jam „nedalyvaujant“, neinformavus apie bylos nagrinėjimą ir nesuteikus jam teisės į techninę gynybą, t. y. teisės skirti advokatą ir naudotis jo pagalba.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Remiantis SESV 267 straipsniu ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsniu prašoma išaiškinti ESS 6 straipsnį ir Pagrindų sprendimo 2002/584/TVR 4a straipsnį, be kita ko, atsižvelgiant į kaltinamojo teisę į gynybą baudžiamajame procese, kuris vyko jam „nedalyvaujant“.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad kaltinamojo teisė į techninę gynybą baudžiamajame procese yra viena iš 2000 m.

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių ir pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją garantuojamų pagrindinių teisių, kurios kyla iš Europos Sąjungos valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, kurios jame pripažintos bendraisiais Sąjungos teisės principais ir kurių reikalaujama laikytis 2002 m. birželio 13 d. Europos Sąjungos Tarybos pagrindų sprendime 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos?

2. Jeigu atsakymas būtų teigiamas, ar kaltinamojo teisė į techninę gynybą baudžiamajame procese vis dėlto gali būti užtikrinta, jei apkaltinamasis nuosprendis buvo priimtas dėl nedalyvavusio kaltinamojo, kuriam nepadėjo joks jo pasirinktas ar bylą nagrinėjusio teismo paskirtas advokatas, bet kaltinamasis po perdavimo turi teisę į tai, kad bylos nagrinėjimas būtų atnaujintas suteikiant gynybos garantijas?

3. Ar dėl to Europos Sąjungos Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR 4a straipsnis, įtrauktas 2009 m. vasario 26 d. Europos Sąjungos Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR, turi būti aiškinamas taip, kad prašomoji valstybė turi teisę atsisakyti vykdyti Europos arešto orderį, išduotą siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę arba sprendimą paskirti suėmimą, jeigu suinteresuotasis asmuo pats nedalyvavo teisminiame nagrinėjime, po kurio buvo priimtas sprendimas, net jei tenkinamos to paties 4a straipsnio 1 dalies d punkte numatytos sąlygos, bet suinteresuotajam asmeniui nebuvo teikiama jo pasirinkto ar bylą nagrinėjančio teismo *ex officio* paskirto advokato pagalba?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Europos Sąjungos sutartis (toliau – SESV), 6 straipsnis.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija), 47, 48, 52 straipsniai.

2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/48/ES dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu, 4, 12, 19, 27, 54 konstatuojamosios dalys, 1, 2, 3, 8, 9 straipsniai.

2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos, iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (toliau – Pamatinis sprendimas), 12 konstatuojamoji dalis, 1 straipsnio 3 dalis, 4a straipsnio 1 dalis.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK), 6 straipsnio 3 dalies c punktas.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) sprendimai: 2023 m. sausio 31 d. Sprendimas *Gordi*, C-158/21; 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Melloni*, C-399/11; 2023 m. kovo 23 d. Sprendimas *LU – PH*, C-514/21 ir 515/21; 2017 m. rugpjūčio 10 d. Sprendimas *Zdziaszek*, C-271/17; 2020 m. kovo 12 d. Sprendimas *VW*, C-659/18.

Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2001 m. vasario 13 d. Sprendimas *Krombach prieš Prancūziją*, Nr. 29731/96.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Costituzione della Repubblica italiana (Italijos Respublikos Konstitucija) 24 straipsnio 2 dalis: „Teisė į gynybą neliečiama bet kurioje proceso stadijoje ir instancijoje.“

Legge 22 aprile 2005, n. 69 (2005 m. balandžio 22 d. Įstatymas Nr. 69) su pakeitimais, padarytais *Legge 2 febbraio 2021, n. 10* (2021 m. vasario 2 d. Įstatymas Nr. 10) (toliau – EAO įstatymas), 2 straipsnis: „Europos arešto orderio vykdymas jokia atveju negali pažeisti aukščiausių valstybės konstitucinės sistemos principų ir Konstitucijoje pripažintų neatimamų žmogaus teisių, pagrindinių teisių ir pagrindinių teisės principų, įtvirtintų Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje ir [Europos] žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje <...>“. Be to, pagal šio įstatymo 6 straipsnio 1a dalies d punktą tuo atveju, kai asmuo, kurį prašoma perduoti siekiant įvykdyti bausmę, priimtą pasibaigus bylos nagrinėjimui „jam nedalyvaujant“, jį perduoti leidžiama tuo atveju, jei nors atitinkamas asmuo asmeniškai negavo pranešimo apie sprendimą, jį asmeniškai ir nedelsiant gaus po perdavimo išduodančiajai valstybei narei ir bus aiškiai informuotas apie teisę į tai, kad jo situacija būtų išsamiai išnagrinėta iš naujo, suteikiant galimybę pateikti naujų įrodymų bei prašyti, kad šis sprendimas būtų iš dalies pakeistas pagal prašančiosios valstybės vidaus teisėje šiuo tikslu numatytus teisės aktus.

Corte costituzionale (Konstitucinis Teismas) sprendimai: 1970 m. Nr. 190, 1971 m. Nr. 55, 1974 m. Nr. 255, 1976 m. Nr. 172, 1979 m. Nr. 125, 1980 m. Nr. 188, 1995 m. Nr. 144.

Suprema Corte di cassazione (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas) sprendimai: 2008 m. sausio 30 d. šeštosios kolegijos sprendimas Nr. 5400, *Salkanovic*, ir 2020 m. gegužės 7 d. šeštosios kolegijos sprendimas Nr. 14721, *Spahiu*.

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso aprašymas

- 1 2017 m. spalio 12 d. nuosprendžiu, kuris tapo vykdytinas, *Tribunal d’Auxerre* (Osero teismas, Prancūzija) po baudžiamojo proceso, kuris vyko nedalyvaujant nei kaltinamajam, nei advokatui, pagal Prancūzijos baudžiamojo proceso kodekso 379-2 ir 379-6 straipsnius nuteisė Albanijos pilietį GE už neteisėtą narkotinių

medžiagų importą, pardavimą ir įgijimą. Siekdama įvykdyti bausmę, 2021 m. rugsėjo 6 d. Prancūzijos Respublika išdavė Europos arešto orderį, siekdama, kad GE, kuris yra Italijoje, būtų perduotas jai.

- 2 *Corte di appello di Firenze* (Florencijos apeliacinis teismas, Italija) konstatavo, kad Albanijos piliečio GE perdavimo Prancūzijos Respublikai sąlygos yra įvykdytos. Iš tikrųjų arešto orderyje buvo nurodyta, kad pagal Prancūzijos teisę nuteistasis po perdavimo gali apskųsti teismo sprendimą per dešimt dienų nuo jo įteikimo. Taigi apeliacinis teismas padarė išvadą, kad yra įvykdytas EAO įstatymo 6 straipsnyje nustatytas reikalavimas, pagal kurį leidžiama perduoti tuo atveju, kai prašomas perduoti asmuo nors ir nebuvo informuotas apie jam nedalyvaujant priimtą sprendimą, bet tokį pranešimą gaus po perdavimo ir bus aiškiai informuotas apie teisę į tai, kad jo padėtis būtų išsamiai išnagrinėta iš naujo.
- 3 Dėl *Corte di appello di Firenze* (Florencijos apeliacinis teismas) sprendimo GE pateikė kasacinį skundą *Corte di cassazione* (Kasacinis Teismas), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 GE teigia, kad buvo pažeistas EAO įstatymo 2 straipsnis, nes jis buvo teisiamas jam nedalyvaujant, negavęs šaukimo į teismą, be advokato pagalbos ir pagal bendro pobūdžio kaltinimą, todėl buvo pažeista jo teisė į techninę gynybą ir teisė į rungimosi principo taikymą renkant įrodymus, kurios yra būtinos teisingam bylos nagrinėjimui.
- 5 Į apeliacinio teismo argumentą, kad kaltinamajam nedalyvaujant priimtas nuosprendis bet kuriuo atveju gali būti atšauktas nuteistojo prašymu jam susipažinus su nuosprendžiu, GE atsikerta, kad asmens perdavimo paprašyta ne siekiant nagrinėti bylą teisme, o įvykdyti bausmę, todėl galioja griežtesnės garantijos. Be to, į apeliacinio teismo argumentą, kad advokato nedalyvavimas pateisinamas galimybe gintis pačiam, jis atsikerta, kad siekiant įgyvendinti šią galimybę visada būtina tinkamai įteikti šaukimą kaltinamajam ir jis privalo dalyvauti nagrinėjant bylą teisme.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 6 Praeityje daugeliu panašių atvejų *Corte di Cassazione* (Kasacinis Teismas) yra nusprendęs, kad arešto orderis, Prancūzijos teisminių institucijų išduotas remiantis apkaltinamuoju nuosprendžiu, priimtu netaikant rungimosi principo ir nesuteikiant gynybos garantijų, bet kuriuo atveju atitinka teisingo bylos nagrinėjimo principus, nes Prancūzijos teisėje nuteistajam užtikrinama galimybė pateikti prieštaravimą reikalaujant surengti naują teismo procesą, kuriame būtų paisoma rungimosi principo ir gynybos teisių; vis dėlto tas pats *Corte di Cassazione* (Kasacinis Teismas), kuris yra ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, mano, kad dabar toks požiūris turėtų būti peržiūrėtas.

- 7 Pagal *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) jurisprudenciją Konstitucijos 24 straipsniu užtikrinamą teisę į gynybą iš esmės sudaro rungimosi principo taikymo ir advokato dalyvavimo visų rūšių procesuose užtikrinimas. Šiuo klausimu pažymėtina, kad nors nuoroda į „bet kurią proceso stadiją ir instanciją“ nebūtinai reiškia, kad visada turi būti užtikrintas rungimosi principo taikymas ir advokato dalyvavimas visuose procesiniuose veiksmuose, pagal ją vis dėlto reikalaujama, atsižvelgiant į atskiro veiksmo svarbą, patikrinti, ar advokato nebuvimas dėl sukeliama padarinių lemia faktinį konstitucinės teisės į teisminę gynybą pažeidimą. Teisės į gynybą atsisakyti negalima, o privalomo advokato skyrimo tikslas – apsaugoti pagrindines žmogaus vertybes ir konstitucinius principus.
- 8 EAO įstatymo 2 straipsnyje po 2001 m. atliktų pakeitimų neliko aiškios nuorodos į teisės į gynybą paisymą, kaip Europos arešto orderio vykdymo išankstinę sąlygą. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis minėta *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) jurisprudencija, mano, kad teisė į techninę gynybą yra viena iš „Konstitucijoje pripažintų neliečiamų asmens teisių“, ESS 6 straipsnyje nurodytų „pagrindinių teisių“ ir pagal EŽTK garantuojamų teisių, kurių pažeidimas, remiantis EAO įstatymo 2 straipsniu, turi lemti Italijos valstybės atsisakymą vykdyti Europos arešto orderį. Vadinasi vidaus teisės nuostatą reikia aiškinti atsižvelgiant ne tik į Konstituciją, bet ir į Sąjungos teisę, kuri ja įgyvendinama. Be to, kaip priminė *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas), pagrindinės teisės, kurių laikymasis yra privalomas pagal Pamatinio sprendimo 12 konstatuojamąją dalį ir 3 straipsnio 1 punktą, yra pripažįstamos Sąjungos teisėje, o jas apibrėžiant pasitelkiamos dalyvaujančioms valstybėms narėms bendros konstitucinės tradicijos. Taigi būtent Sąjungos teisėje turi būti nustatytas pagrindinių teisių apsaugos lygis, kuris turi būti taikomas teisės aktams dėl Europos arešto orderio, nes tai yra suderinta sritis. Taigi, *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) teigimu, siekiant, kad būtų užtikrintas vienodas Europos arešto orderio taikymas, valstybės narės negali atsisakyti perduoti prašomų asmenų, išskyrus Pamatiniame sprendime aiškiai numatytus atvejus.
- 9 Pamatinio sprendimo 4a straipsnyje (įterptas 2009 m. atliktu pakeitimu), atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pagal kurią Europos arešto orderio vykdymas yra principas, o atsisakymas jį vykdyti suprantamas kaip išimtis, kurią reikia aiškinti siaurai (žr. Sprendimo *Gordi* 68 punktą), numatyta, kad teisminė institucija gali atsisakyti vykdyti Europos arešto orderį, išduotą remiantis sprendimu, priimtu išnagrinėjus bylą, jei asmuo „asmeniškai nedalyvavo teisiniame nagrinėjime, po kurio buvo priimtas tas sprendimas“, nebent tokiam orderyje yra viena iš to straipsnio a–d punktuose minimų nuorodų, būtent: a) asmeniui buvo asmeniškai įteiktas teismo šaukimas ir jis buvo informuotas apie teisminį nagrinėjimą, po kurio buvo priimtas sprendimas, bei apie tai, kad sprendimas gali būti priimtas, jeigu jis neatvyks į teisminį nagrinėjimą; arba b) asmuo žinojo apie numatomą teisminį nagrinėjimą ir teisme naudojos savo pasirinkto arba teismo paskirto advokato pagalba; arba c) asmeniui įteiktas sprendimą ir jį aiškiai informavus apie teisę į bylos persvarstymą arba teisę

pateikti skundą, jis aiškiai nurodė, kad neginčija sprendimo, arba per taikomą laikotarpį nepareikalavo persvarstyti bylos arba nepateikė apeliacinio skundo; arba d) sprendimas asmeniui nebuvo asmeniškai įteiktas, tačiau po perdavimo jis bus nedelsiant asmeniškai įteiktas ir tas asmuo bus aiškiai informuotas apie laikotarpį, per kurį jis turi reikalauti persvarstyti bylą arba pateikti apeliacinį skundą. Iš tikrųjų tokiais atvejais pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją Europos arešto orderio vykdymas nepažeidžia suinteresuotojo asmens teisės į gynybą ir apskritai į teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintos Chartijos 47 ir 48 straipsniuose (žr., pavyzdžiui, Sprendimo *Melloni* 44 ir 53 punktus ir Sprendimo *LU – PH* 47–50, 72, 73 punktus). Vis dėlto, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, šiame straipsnyje nėra jokios aiškios nuostatos dėl situacijos, kai „teisminis nagrinėjimas, po kurio buvo priimtas sprendimas“, vyko kaltinamajam nedalyvaujant, už akių arba tinkamai neiškvietus jo į teismą ir be jo pasirinkto arba teismo paskirto advokato pagalbos. Taigi tokia situacija turėtų būti nagrinėjama atsižvelgiant į bendruosius principus.

- 10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia pažymi, kad GE atžvilgiu pradėtas procesas neabejotinai yra „teisminis nagrinėjimas, po kurio buvo priimtas sprendimas“, kaip tai suprantama pagal minėtą 4a straipsnį, t. y. procesas, per kurį, baigus nagrinėti bylą iš esmės, buvo priimtas galutinis sprendimas dėl asmens, kurio perdavimo prašoma, kaltės, ir jis buvo nuteistas (žr. Sprendimo *Zdziaszek* 82 punktą). Iš tikrųjų teismo sprendimas, kuriuo prašomas perduoti asmuo nuteistas už akių, turi būti laikomas „sprendimu“, kaip tai suprantama pagal 4a straipsnį, jeigu jo priėmimas turėjo lemiamą reikšmę išduodant Europos arešto orderį (Sprendimo *LU – PH* 67 punktas).
- 11 Dėl esmės jis primena, kad Pamatiniu sprendimu derinant Europos arešto orderių, išduotų siekiant įvykdyti sprendimus, priimtus kaltinamajam nedalyvaujant, vykdymo sąlygas, siekiama „stiprinti asmenų, dėl kurių pradėtos baudžiamosios bylos, procesines teises“ (Sprendimo *Melloni* 51 punktas), siekiant „užtikrinti aukšto lygio apsaugą ir suteikti <...> galimybę perduoti asmenį, <...> kartu visiškai užtikrinant jo teisę į gynybą“ (Sprendimo *LU – PH* 50 punktas).
- 12 Be to, pagrindinės teisės yra neatsiejama teisės į gynybą, kylančios iš Chartijos 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, dalis, todėl Teisingumo Teismas turi aiškinti 4a straipsnį taip, kad jis atitiktų šiuos straipsnius, kurie atitinka EŽTK 6 straipsnį. Todėl Chartijos 47 ir 48 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad būtų užtikrintas toks pat apsaugos lygis, koks garantuojamas pagal šį 6 straipsnį, kaip jį aiškina EŽTT (Sprendimo *LU – PH* 51 punktas).
- 13 Paprašytas priimti sprendimą dėl Direktyvos 2013/48/ES išaiškinimo, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad negalima nukrypti nuo teisės turėti advokatą dėl to, kad įtariamasis ar kaltinamasis neatvyko į teismą po to, kai buvo pašauktas atvykti (Sprendimas *VW*).
- 14 EŽTT yra nusprendęs, kad nors kiekvieno kaltinamojo teisė būti veiksmingai ginamam advokato, prireikus suteikiama teismo, nėra absoliuti, tai yra vienas iš

pagrindinių teisingo bylos nagrinėjimo elementų, kad kaltinamasis nepraranda šios privilegijos vien dėl to, kad nedalyvauja procese ir kad, galiausiai, nors teisės aktų leidėjas gali atgrasyti nuo nepateisinamo neveikimo, jis negali už tai bausti pažeisdamas teisę į advokato pagalbą (Sprendimas *Krombach prieš Prancūziją*).

- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, remiantis šiomis prielaidomis, galimybės, kad apkaltinamasis nuosprendis bus panaikintas vykstant naujam procesui arba, kaip Prancūzijos teisės atveju, jį užginčijus po ieškomo asmens perdavimo, garantija, visiškai užtikrinančia teisę į gynybą, negalima visiškai ištaisyti šios teisės pažeidimo tuo atveju, kai byla nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant ir jam nepadeda advokatas.
- 16 Iš tikrųjų net minėtais bylos persvarstymo ar apeliacinio proceso atvejais kaltinamajam ir toliau taikomos valstybės, kuri reikalauja jį perduoti, proceso teisės normos, susijusios su jau gautų įrodymų tinkamumu, bent jau kiek tai susiję su įrodymais, kurių dėl jų pobūdžio negalima pateikti iš naujo. Tai galima ištaisyti tik numatant visišką įrodymų, gautų nagrinėjant bylą, kurioje kaltinamasis nebuvo ginamas, negalimumą naudoti arba bent jau Europos arešto orderį išdavusios valstybės įsipareigojimą nenaudoti tų įrodymų priimant naują sprendimą, o to Prancūzija GE atžvilgiu nepadarė.
- 17 Taigi tokioje situacijoje, kokioje yra GE, asmeniui dėl jo atžvilgiu išduoto Europos arešto orderio po to, kai buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis, taikomas asmens laisvės apribojimas, nesuteikiant jam galimybės pasinaudoti gynyba, net ir *ex officio*, nes jis nebuvo informuotas apie bylos nagrinėjimą teisme, arba dėl to, kad jis negalėjo ar nenorėjo paskirti advokato, bet jo neatsisakė, ir šis apribojimas nėra pateisinamas apsaugos priemonių taikymo reikalavimais.
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, kyla rimtų abejonių dėl tokios situacijos suderinamumo su teise į gynybą, kuri padeda apsaugoti platesnę teisę į asmens laisvę.
- 19 Prašoma, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtų nagrinėjamas taikant pagreitintą procedūrą, nes byla susijusi su asmeniu, kuris nėra sulaikytas, tačiau jam taikomos kardomosios asmeninės prievartos priemonės (įpareigojimas gyventi konkrečiame mieste ir įpareigojimas atvykti į policiją), kalbama apie Europos arešto orderį, kuris pagal Pamatinio sprendimo 17 straipsnio 1 dalį „nagrinėjamas ir vykdomas skubos tvarka“, o šioje byloje iškelti aiškinimo klausimai sukelia bendro pobūdžio pasekmes tiek kompetentingoms institucijoms, tiek ieškomų asmenų teisėms.